

RUMENA GROŽNJA: VZDRŽEVANJE NOVINARSKÉ AVTORITETE PREK RAZPRAVE O TABLOIDIZACIJI**

Povzetek. Članek se osredotoča na razpravo o tabloidizaciji, a z obratne perspektive, kot je to značilno za prevladujoče pristope, ki jo običajno razlagajo zgolj v okviru komercializacije. Z analizo komentarjev in intervjujev v t. i. resnem tisku skušamo pokazati, kako se skozi izgrajevanje ločnic med novinarstvom in nenovinarstvom oziroma pravim in nepravim (rumenim) novinarstvom vzpostavlja in vzdržuje avtoriteta novinarstva. Prav vprašanje novinarske avtoritete je namreč eden bolj zapostavljenih vidikov novinarskih in komunikoloških obravnav novinarstva, zato v članku "rumeno grožnjo" obravnavamo kot retorični ritual ohranjanja oz. popravljanja prevladujoče, objektivistične novinarske paradigme. Analiza komentarjev in intervjujev, ki v šestmesečnem obdobju v letih 2005 in 2006 v Delu, Dnevniku, Večeru, Magu in Mladini obravnavajo tabloidni tisk, pokaže na različne strategije, s katerimi se skuša "resno" novinarstvo ograditi od "rumenega", kot so poudarjanje epistemoloških in metodoloških razlik med obema vrstama novinarstva in ritualno izločitev posameznikov, ki kršijo pravila.

Ključni pojmi: novinarstvo, tabloidizacija, novinarska avtoriteta

Uvod

Da so novinarji prej pisci/ustvarjalci zgodb kot zgolj prenašalci dejstev, ki s pomočjo jezika zrcalijo dogodke, v medijskih in komunikacijskih študijah že dolgo ni več presenetljiva ugotovitev.¹ Vendar pa je morda še pomembnejše, da so novinarji ob tem hkrati pripovedovalci zgodb o svojem poklicu (glej npr. Carey, 1997), in ravno ta vidik nas bo v članku posebej zanimal.

* Dr. Dejan Jontes, asistent na Fakulteti za družbene vede, Univerza v Ljubljani.

** Izvirni znanstveni članek.

¹ Razen seveda za novinarje same. Kot pravi Roeh (1989: 162): »Najbolj presenetljiva značilnost zahodnega novinarstva tako v teoriji kot v praksi, je trdovratna, neuničljiva metafizična vera v transparentnost jezika«.

Z vprašanjem vzpostavljanja kulturne avtoritete novinarstva bomo namreč vzeli pod drobnogled del razprave o tabloidizaciji, in sicer tisti del, kjer novinarji resnega tiska obravnavajo »rumeno« novinarstvo. Zanimalo nas bo predvsem, kako se pri tem gradi in ohranja kulturna avtoriteta novinarstva.

Razprave o tabloidih in še posebej o njihovem razmerju do resnega tiska so sicer zelo pogoste tako v splošnih kot v akademskih razpravah, a so hkrati običajno zelo omejene na zdravorazumske obravnave. Bird in Dardenne ugotavljata, da so novinarske obravnave senzacionalizma nazadnjaške in najpogosteje ne upoštevajo pozitivnih značilnosti te vrste novinarstva. Koncept senzacionalizma je po njunem mnenju specifičen konstrukt, saj naj bi »biti senzacionalističen« pomenilo tvoriti novice, ki prikličejo čustvene odzive občinstva, pri čemer je tu implicitna predpostavka, da so taki odzivi nekompatibilni z razumskim in informiranim razumevanjem dogodkov (Bird in Dardenne, 1990: 33).

Podobno meni Turner (1999: 70) ko označuje tabloidizacijo kot »preveč ohlapno, nenatančno in vrednostno obremenjeno«, da bi lahko pripomogla k razumevanju privlačnosti in kulturnega delovanja popularnih novic. Še več, po njegovem mnenju so nekatere »roparske«² strategije televizijskega novinarstva kot oblika kulturnega diskurza »dejansko legitimirane, ne pa spodkopavane, s staromodnimi pogledi na novinarstvo« (prav tam: 74). Informacijsko-demokratska definicija vloge novinarstva je po njegovem mnenju prisvojena, da bi prikrila pravico novinarjev, da počnejo, kar se jim zdi prav. Winch (1997) zato poudarja, da služi razmejevanje na senzacionalistično in resno novinarstvo v prvi vrsti za vzdrževanje kulturne avtoritete slednjega.³

Kako novinarji reprezentirajo (rumeno) novinarstvo, je za naš prispevek pomembno, saj je tako možno identificirati tiste elemente poklicne ideologije in mitologije, ki novinarstvo vzpostavljajo kot posebno, privilegirano naracijo v kulturi. Novinarstvo sodi, kot ugotavljajo številni avtorji, med ključne institucije tvorjenja vednosti v sodobnih družbah, večina novinarske avtoritete pa izhaja iz statusa resničnosti, ki je pripisan novinarskemu diskurzu in se vzdržuje predvsem prek ideje objektivnosti, osrednjega elementa novinarske ideologije. Ravno vprašanje kulturne avtoritete novinarstva pa je tisti del delovanja novinarstva in njegovega statusa, na katerega

² Med njimi izpostavlja »neusmiljeno vsiljivost« paparacev, »ustrahovanje« poročevalcev, ki uporabljajo medijsko izpostavljanje kot orožje, »mentaliteto podivjane množice« t. i. napadalnega novinarstva in pravičništvo zgodb, posnetih s skrito kamero (Turner, 1999: 68). Pri vseh teh metodah po njegovem mnenju ne gre niti za vprašanja okusa niti objave vrednosti ali etike, pač pa za vprašanje moči (prav tam).

³ V članku bomo sicer samo razpravo o tabloidih in stranpoteh tabloidizacije pustili ob strani oziroma se bomo osredotočili le na zelo omejen vidik te razprave, to je reprezentiranje tabloidov pri netabloidnih novinarjih. Posledično se tu ne bomo ukvarjali niti z negativnimi niti z morebitnimi pozitivnimi vidiki tega trenda v novinarstvu, seveda pa s tezo, da razmejevanje med resnim in rumenim tiskom predvsem utrjuje avtoriteto prvega, ne trdimo, da tabloidizacija nima negativnih vidikov.

po mnenju Zelizerjeve (1993a) komunikologija (še) ni ponudila ustreznih odgovorov. Po njenem mnenju ji predvsem še ni uspelo zagotoviti potrebnih orodij, s katerimi bi lahko razložili, kako in zakaj deluje novinarstvo ter zakaj javnost dopušča poročevalcem, da se predstavljajo kot kulturne avtoritete za dogodke iz resničnega sveta. Ker ob naraščanju medijske moči raziskovalci niso obravnavali ritualne in kolektivne vloge, ki jo ima moč za same novinarje, jim še ni uspelo ustrezno pojasniti novinarstva in njegove avtoritete, trdi Zelizerjeva.

Raziskovalci ugotavljajo, da prihaja do utrjevanja novinarske avtoritete predvsem pri pokrivanju dogodkov izjemnih razsežnosti,⁴ npr. pri poročanju o Kennedyjevem umoru (Zelizer, 1990; 1992), holokavstu (Zandberg, 2006), primeru Janet Cook⁵ (Eason, 1988) ali reševanju vojakinje Jessice Lynch⁶ (Tenenboim, 2007). V članku pa bomo skušali pokazati, da (lahko) tudi novinarske samorefleksije služijo vzpostavljanju in vzdrževanju novinarske avtoritete, pri čemer se bomo vprašali, kako in s katerimi narativnimi strategijami novinarji vzdržujejo svoj privilegirani položaj.

Izhajamo predvsem iz tradicije kulturnih študij in njihovega pristopa k novinarstvu, ki skuša v prvi vrsti dekonstruirati prevladujoče predpostavke o novinarstvu. Ta pristop že po definiciji zanika izhodišča, na katerih temelji tradicionalno raziskovanje novinarstva, novinarska profesionalna ideologija in težnja po ekskluzivnem statusu, na katerem sta oba utemeljena, predvsem pa dvomi o utemeljenosti razmejitve novinarstva od drugih oblik medijske produkcije. Kulturni pristop temelji na neesencialističnem razumevanju novinarstva, ki prinaša pomemben in korenit premik, saj postavlja dvom o temeljnih pojmi, v skladu s katerimi se novinarstvo (samo)opredeljuje in tudi proučuje. Meje novinarstva so, če rečemo z Dahlgrenom, zaradi njegove osrednje politične in kulturne vloge vse prej kot nepomembne, dolgoročno pa je od teh procesov odvisen »definijski in ideološki nadzor nad tem, kaj je, kaj bi lahko bilo in kaj naj bi bilo novinarstvo« (Dahlgren, 1992: 4). Neesencialistično razumevanje novinarstva temelji na konstrukcionističnem pristopu, ki obravnava njegove meje kot družbeno konstruirane v diskurzu, kar pomeni, da razmejitev med novinarstvom in nenovinarstvom ne temelji na kakršnihkoli esencialističnih elementih.⁷ Po Dahlgrenu tovrstno razu-

⁴ Tuchmanova (1978: 59–63) je za tovrstne zgodbe uvedla izraz »kakšna zgodba!« (ang. *what-a-story*). Gre za prekinitvev rutiniziranega novinarskega dela z nerutinskimi dogodki, ki jih ni mogoče pokriti z vsakdanjimi delovnimi praksami. Za podrobnejšo obravnavo nastanka, novinarskih reakcij in ponovnega vzpostavljanja vsakdanje rutine v primeru »kakšna zgodba!« glej tudi Berkowitz (1997: 2005).

⁵ Janet Cooke, novinarki Washington Posta, so po tem, ko je priznala, da si je izmislila naslovno osebo v reportaži, prvič v zgodovini odvzeli Pulitzerjevo nagrado, najvišje ameriško priznanje za novinarske dosežke.

⁶ Primer Jessice Lynch, leta 2003 v Iraku ugrabljene in kasneje rešene ameriške vojakinje, je v ameriškem novinarstvu doživel izjemno pozornost ter kasnejšo ekranizacijo.

⁷ Glej tudi Winch (1997: 2–4).

mevanje, če ga vzamemo resno, označuje krizo najbolj varovanih temeljev novinarstva. Novinarska besedila lahko ne le razumemo na različne načine in jih uporabljamo za številne namene, ampak tudi njihovega pomena ne moremo več obravnavati kot stabilnega. »Posledično postanejo osrednje razlike med novinarstvom in nenovinarstvom ali dobrim in slabim novinarstvom – razmejitve, ki so tako značilne za novinarske samolegitimirajoče se diskurze – fluidne« (Dahlgren, 1992: 14). Zato je z vidika ohranjanja kulturne avtoritete vzdrževanje teh razlik za novinarje ključno.

Kulturna avtoriteta novinarstva in obnavljanje dominantne paradigme

Vprašanje novinarske avtoritete, ki zaseda eno osrednjih mest v kulturni obravnavi novinarstva, ostaja pri prevladujočih pristopih k novinarstvu presenetljivo neraziskano.⁸ Zelizerjeva meni, da ravno zato, ker v preteklosti nismo bili sposobni v celoti sposobni razumeti novinarske krepitve moči, avtoriteta poročevalcev narašča. Novinarska avtoriteta izhaja iz sposobnosti določanja, kdo, zakaj in kako bo običajne dogodke spremenil v novinarske zgodbe (Zelizer, 1992: 66). Zato moramo po njenem mnenju »raziskati druge načine za preiskovanje pasti novinarstva in pretehtati, kako avtoriteta in moč delujeta kot kolektivni kod znanja za novinarje« (Zelizer, 1993a: 81).

Novinarska avtoriteta obstaja v naraciji in jo novinarji vzdržujejo v zgodbah, ki jih pripovedujejo. S tem, ko razlikujejo, kdo pripoveduje te zgodbe, kako jih pripovedujejo in kaj povedo oziroma česa ne, novinarji udejanjajo svojo avtoriteto kot pripovedovalsko obrt, utelešeno v pripovednih oblikah. Te pripovedi so nato prenesene v kolektivni spomin, kjer so uporabljene kot modeli za razumevanje avtoritativne vloge novinarstva. Specifične naracije signalizirajo različne meje primerne novinarske prakse in pomagajo razjasniti meje kulturne avtoritete v prostoru in času (Zelizer, 1992: 189).

Vendar to ne pomeni, poudarja Zelizerjeva (prav tam), da novinarska avtoriteta obstaja v popolni obliki v kateremkoli pripovednem sistemu. Avtoriteta obstaja le v delčkih in koščkih, je konstrukt v neprestani napetosti z njenimi ustvarjalci, nikoli pa ne postane utelešena zgolj v eni praksi. Deli novinarske avtoritete obstajajo vsepovsod. Vendar pa brez preostalih delov ne obstajajo nikjer.

Med najpomembnejše vidike boja za kulturno avtoriteto sodi postavljanje ločnic med novinarstvom in nenovinarstvom oziroma pravim in nepravim novinarstvom (glej denimo Bishop, 1999). Razprave o tabloidnem

⁸ Del razlogov za to gre gotovo iskati tudi v disciplinarnih trenjih med kulturnimi študijami in novinarstvom oz. novinarskimi študijami. O napetostih med tradicijo kulturnih študij na eni in tako praktiki kot teoretiki novinarstva na drugi strani, glej denimo Turner (2000) in Carey (2000).

tisku so tako (lahko) priložnost za dokazovanje večvrednosti prevladujoče paradigme oziroma njeno povečevanje⁹ (Berkowitz, 2000: 133). Z analizo novinarskih (samo)refleksij, ki so sledile Dianini smrti, za katero naj bi bili sokrivi tabloidi in paparaci, Berkowitz na primer pokaže, da te zgodbe niso služile le ritualnemu ustvarjanju novinarske skupnosti,¹⁰ pač pa so vzpostavljale tudi »jasno razlikovanje med *tradicionalnimi* mediji – prikazanimi kot uglednimi in etičnimi – in tabloidi, ki so bili predstavljeni kot družbena pijavka, ki se okorišča na račun slavnih, ter tistega dela javnosti, ki tabloide kupuje« (2000: 133). V našem primeru so komentarji in razprave o tabloidih stalnica, saj se pojavijo tako ob posameznih dogodkih (npr. ob začetku izhajanja *Direkta* ali ob zgodbah, kjer naj bi bila kršena načela profesionalnega novinarstva), kakor tudi brez neposrednega povoda.

Popravljanje paradigme je po Berkowitzevem (2000) mnenju eden najpomembnejših ritualov, saj opravlja dvojno delo: utrjuje poklicno ideologijo v očeh širše družbe in novinarjev, ki tej novinarski kulturi pripadajo in vanjo verjamejo (prav tam: 125). Vsakdanje delo v novinarski organizaciji tako deluje kot poklicni ritual, s katerim novinarji utrjujejo svoja poklicna prepričanja in vzdržujejo načela poklicne ideologije. »Ko se novinarji oddaljijo od pravilnega udejanjanja svoje poklicne ideologije na način, ki je viden tako stanovskim kolegom kot družbi, se prične ritualno delo v obliki popravljanja paradigme, ki pokaže, da posamezniki sicer lahko zaidejo, a je institucija ostala nedotaknjena« (Berkowitz, 2000: 129).

Ko govorimo o prevladujoči paradigmi imamo v mislih predvsem elemente, ki skupaj tvorijo model za kompleksno tvorjenje informacij, njegov najpomembnejši del pa je objektivnost. Kuhnov koncept paradigme se v zadnjem času vse bolj uporablja tudi v proučevanju novinarstva (glej denimo Reese, 1990 in Høyer in Pöttker, 2005), kjer je model oziroma vzorec, ki vodi tiste, ki so vpeti v proces ustvarjanja informacij. Po Høyerju (2005: 11) novinarsko paradigmo tvori pet elementov: dogodek, vrednote

⁹ Ang. *paradigm boosterism*.

¹⁰ Za razumevanje kulturne avtoritete novinarstva je pomemben še en, v kulturni obravnavi novinarstva prav tako ključen pojem interpretativnih skupnosti. Z njim lahko novinarje obravnavamo tudi kot skupino, ki jo združujejo zgodbe in skupna retorika, takšen pogled pa ima pomembne posledice za razumevanje novinarske avtoritete. Razumevanje interpretativnih skupnosti izhaja iz predpostavke, da potrebujemo za pojasnjevanje novinarstva v vsej njegovi kompleksnosti tudi pristope in pojme, ki pojasnjujejo prakse, sicer izvzete iz formaliziranih obravnav novinarstva kot profesije (glej Zelizer 1993b, 222). Premik, ki ga z aplikacijo pojma interpretativnih skupnosti na novinarstvo predlaga predvsem Zelizerjeva (1993a, 1993b, 2004), je v tem, da lahko po njenem mnenju kot interpretativne skupnosti razumemo ne le občinstva, ampak tudi »poklicne komunikatorje«, kot so novinarji (1993a, 84). Novinarji s tega vidika ustvarjajo skupnost z neformalnimi pogovori, poklicnimi srečanji, memoarji, intervjuji in retrospektivami – ustvarjajo zgodbe, ki vsebujejo določene konstrukcije realnosti, določene vrste naracij in določene definicije primernih praks, pravi Zelizerjeva. Z besedili novinarji ustvarjajo skupne interpretacije, ki osmisljijo njihovo poklicno življenje: »Z zgodbami o preteklosti nastavljajo dileme, ki se porajajo ob pokrivanju dogodkov v sedanjosti« (Zelizer 1993a, 84).

objavne vrednosti, intervju, obrnjena piramida in novinarska objektivnost, ravno slednja pa je ključna.

Reese ugotavlja, da novičarska oziroma novinarska paradigma¹¹ novinarjem zagotavlja koristne praktične napotke za osmišljanje sveta. Razumemo jo lahko kot model za pridobivanje informacij, ki je vtisnjen v novinarskih praksah ter je osredotočen na načine določanja objavne vrednosti dogodkov in na to, kako bodo ti posredovani občinstvu. Novinarska praksa ima svojo avtonomijo, a je v odnosu do institucij moči v odvisnem razmerju. To po Reesu ne pomeni, da interesi vladajočih razredov ali prevladujočih produkcijskih odnosov avtomatično in neposredno diktirajo medijske prakse, vendar pa je paradigma definirana in redefinirana v luči teh sil. Tudi pomen same objektivnosti, ki je za ta model osrednjega pomena, ni trdno določen, ampak zanj v ideološkem boju potekajo nenehni spopadi (Reese, 1990: 392–3).

Paradigma novinarjem namreč zagotavlja dovolj širine, da zadovoljijo svoje poklicne cilje, ne da bi ogrožali temeljne družbene vrednote, kot npr. zasebno lastnino ali demokracijo. Še več, pravi Reese, samonadzirajoči značaj novinarske paradigme je ključen za njeno hegemonsko učinkovitost. Tako kot ideologija je tudi paradigma v nenehnem procesu pogajanja in prilagajanj. Tako kot ideologija tudi novinarska paradigma vsebuje protislovne vrednote, ki jih je treba nadzirati in prilagoditi ideološkim zahtevam širše družbe. Reese (1990: 404–6) zato meni, da nam popraviljanje oziroma obnavljanje paradigme še posebej pomaga razumeti, kako ta paradigma utrjuje in upravičuje meje hegemonije.

O »rumeni grožnji« v slovenskem resnem tisku

V drugem delu članka bomo analizirali razprave o "rumeni grožnji" v resnem tisku. V analizo smo vključili vse komentarje in intervjuje, ki v šestmesečnem obdobju (vsak drugi mesec) v letih 2005 in 2006 v *Delu*, *Dnevniku*, *Večeru*, *Magu* in *Mladini* na kakršenkoli način obravnavajo tabloidni tisk. Izmed 251 prispevkov, ki se posredno ali neposredno dotikajo novinarstva, se jih eksplicitno s tabloidi ukvarja 23, torej skoraj desetina. Razprave o razmerju med resnim tiskom in tabloidi tako zavzemajo pomembno mesto v širših razpravah o novinarstvu, tabloidi oziroma rumeni tisk pa so obravnavani kot ena ključnih groženj prevladujoči objektivistični paradigmi novinarstva.

V analiziranih prispevkih, ki se ukvarjajo z odnosom med tabloidi in resnim tiskom, lahko prepoznamo več ločenih, a povezanih tem, zgrajenih predvsem okoli t. i. funkcionalnih in metodoloških razlik: resno novinarstvo je v službi javnosti, medtem ko tabloidi zadovoljujejo nizkotna nagnjenja

¹¹ Avtor sopomensko uporablja izraza *news paradigm* in *journalistic paradigm*.

občinstva; tabloidi ogrožajo resno novinarstvo in profesionalne norme, saj prinašajo nepopolne in popačene informacije.

Winch (1997: 20) na primeru televizije ugotavlja, da so meje med resnim in rumenim novinarstvom zgrajene okoli štirih osi: epistemološke, funkcionalne, metodološke in organizacijske. Epistemološke razlike med obema vrstama novinarstva so zgrajene okoli razlikovanja med dejstvi in fikcijo oziroma med preverljivostjo podatkov in naključnostjo govoric, to razlikovanje pa je povezano z različnimi oblikami vednosti, ki jih tvorijo dejstva oziroma fikcija. Funkcionalne razlike izhajajo iz različnih vlog, ki naj bi jih imelo resno oziroma rumeno novinarstvo. Medtem ko naj bi slednje zgolj zabavalo, je resno novinarstvo opredeljeno v skladu z informacijsko vlogo in je najpogosteje dojet kot altruistična dejavnost v službi javnosti.¹² Altruističnost se na primer kaže skozi fraze, kakršna je npr. »živeti za novinarstvo«. Metodološke razlike se kažejo v različnih načinih zbiranja in obdelovanja informacij, ki naj bi bile značilne za obe novinarski usmeritvi, organizacijske pa v različnih organizacijskih strukturah, znotraj katerih nastajajo novinarske vsebine (Winch, 1997: 20–3).

V analiziranih razpravah o rumenem tisku so najpogosteje izpostavljene epistemološke razlike med resnim in rumenim tiskom oziroma razlike med dejstvi in fikcijo ter funkcionalne razlike. Te razlike pa se, kot je razvidno iz spodnjih primerov, najpogosteje neposredno in samoumevno povezujejo s komercializacijo.

Kompleksna dogajanja pogosto spremljajo lahkotno, ta slog prodira iz družabne kronike, zabavnih in podobnih rubrik. /.../ Lastnikov medijev težje prebavljive vsebine niti malo ne zanimajo, pomembne se jim zdijo samo številke v zaključnem računu. Koliko zaradi tega na račun okrnjene podobe stvarnosti izgublja celotna družba, pa je že druga zgodba. (Glücks, 2005: 13).

Tabloide, posebej tiste agresivne, namreč spremljajo zgodbe o poseganju v zasebnost tako znanih kot tistih neznanih, ki so se po spletu okoliščin znašli v središču pozornosti. *Spremlja jih tudi »sloves« površnega poročanja, nepreverjanja informacij, številnih napak ali včasih celo odkritih laži. Pri nas je takšen razvoj dogodkov še posebno nevaren, ker lastniki zaradi želje po čim večjem dobičku tudi tiste kvalitetnejše medije silijo v čim bolj tabloidne vode.* (Milosavljevič, 2005: 39; poudarki dodani.)

¹² V nasprotju s tem Deuze ugotavlja, da se novinarji in uredniki zabavnih medijev ravno tako identificirajo s prevladujočimi pojmom »etične senzibilnosti, služenja javnosti, uredniške avtonomije in javne kredibilnosti« (Deuze, 2005b: 878).

Kot smo v uvodu že omenili, so predvsem avtorji znotraj kulturnih študij kritizirali samoumevnosti pri obravnavi pojma tabloidizacija. Razpravo o tabloidizaciji lahko tako razumemo kot še en vidik še nepresežene razprave o delitvi kulture na množično in popularno. Turner (1999: 63) izpostavlja, da izhaja večina očitkov in kritik na račun tabloidizacije predvsem iz konvencionalne in dolgotrajne sovražnosti do popularne kulture, Hartley (1996: 27) pa svari pred nekritičnim sprejemanjem uveljavljenih in zdravorazusmskih binarnih nasprotij visoko/nizko, kot so na primer:

*Tabela 1.: TABELA BINARNIH OPOZICIJ PRI OBRAVNAVI TABLOIDOV
(Hartley, 1996: 27).*

Pozitivno vrednotenje	Negativno vrednotenje
Kakovostni časniki	Tabloidi
Informacija	Zabava
Trde novice	Mehke novice
Kakovostni tisk	Popularni tisk
Vsebina	Stil
Levičarstvo	Desničarstvo
Politika	Trači
Besede	Slike
Tisk	Televizija
Kultura	Potrošništvo
Javna sfera	Zasebni življenjski stil
Javni servisi	Komercialni mediji

Tudi v obravnavanih primerih temelji večina razprav o tabloidnem tisku na dihonomijah, ki jih navaja Hartley. Kot pravi, niso te opozicije nič manj pristranski mentalni zemljevid sodobnih medijev, čeprav imajo dolgo zgodovino tako v medijski industriji kot v akademski sferi. Ne le da take binarne opozicije utrjujejo sistematično pristranskost proti popularnim in komercialnim medijem, ampak utrjujejo tudi ostale predsodke, predvsem take, ki pojme na desni strani zgornje tabele povezujejo z ženskimi vprašanji ter tako »tiho, a neizbežno implicirajo, da sta resna politika in javna sfera v domeni moških« (Hartley, 1996: 27). Tudi Macdonaldova (2003: 61) izpostavlja izrazito zaznamovanost dihonomije trde/mehke novice z delitvijo po spolu, in sicer tako s produkcijega kot s potrošniškega vidika. Ženske, skratka, prevladujejo tako v produkciji kot potrošnji mehkih novic, pri čemer je ta delitev močno ukoreninjena v prevladujočih ideologijah o moškosti in ženskosti. V kontekstu teh poudarkov je še pomembneje, da

je poleg omenjenih dihotomij v obravnavanih razpravah izrazito predvsem poudarjanje kulturne inferiornosti bralcev tabloidov, kar skušamo ilustrirati s spodnjimi primeri. V njih se branje tabloidov povezuje z drugačnimi bralnimi navadami (branje na stranišču ali pri frizerju) in izpostavljanjem sramu pri branju:

Jasno, da *tabloide prodajajo nizke strasti in trivialna nagnjenja njihovih bralcev*. Toda Požar je preveč zaslepljen, da bi sprevidel, da jih prodajajo tudi plemenitejša ali vsaj prijaznejša čustva. Ljudje niso samo nizkotneži njegove baže, ki bi se naslajali samo nad tujo nesrečo ali intimo in se zgražali nad (domnevnimi) napakami ljudi, ki jih ne marajo. Ljudje hočejo prebrati tudi kaj lepega, prijaznega afirmativnega, tolažilnega, sentimentalnega. Svet ni samo greznica. Svet je tudi lep. (Crnkovič, 2006: 5; poudarki dodani.)

Pogosto se reče, da v lahkkih tabloidih pravzaprav nimamo kaj brati. Oči se na neki temi ustavijo samo za trenutek. *Jaz berem naš vodilni lahki tabloid enkrat na mesec, ko čakam pri frizerju. Nekaj minut, po navadi*. Ampak to so dragoceni trenutki, dragocenost jim podeljuje ravno moja pripravljenost, da tabloide berem le enkrat v nekaj tednih. *To je moj stik s tako imenovanim navadnim človekom. »Navadni človek« bere predvsem take tabloide, ki od njega ne zahtevajo več kot nekaj minut pozornosti*. (Gustinčič, 2005: 43; poudarki dodani.)

Ljudem je nerodno brati tabloide. Kadar mi razlagajo, kaj da je bilo že spet objavljeno v nekem tabloidu – *in to ne le ljudje iz mojih krogov, da ne bo pomote* –, nikoli ne pozabijo pripomniti, da tega sicer ne berejo. Novica jih je dobesedno zasačila. Slučajno, *ponavadi pri frizerju ali na stranišču, kjer se navadno valja rumeni tisk*. Po mojem pa bodo zdaj, ko je začel izhajati Direkt, začeli vzbujati vtis, da abnormally veliko časa posvečajo frizuri in iztrebljanju. (Crnkovič, 2005: 5; poudarki dodani.)

Žal je trend, da ljudje vse raje berejo tovrstne lahkotne vsebine namesto poglobljenih kritičnih prispevkov, opazen tudi v strukturi novinarjev. Če trg zahteva več takih vsebin, jih bo pač pisalo vse več novinarjev. Za ljubi kruhek. (Glücks, 2005: 13).

Ena od strategij, prek katerih se vzdržuje dominantna novinarska paradigma in s tem kulturna avtoriteta novinarstva, je tudi izpostavljanje in distanciranje od posameznikov, ki kršijo pravila. Kot pravi Berkowitz (2000: 126), skuša »proces popravljanja paradigme povrniti zaupanje v objektivnost, tako da izolira posameznike ali institucije, ki se oddaljujejo od preostalih

medijskih organizacij«. V analiziranih primerih kot posameznik, ki ga je treba izolirati od novinarske skupnosti, najpogosteje nastopa urednik enega od tabloidov, kot institucija pa kar celotni tabloidni tisk, od katere se mora resni tisk ograditi:

Seveda so velik problem etični in profesionalni standardi, ki veljajo v rumenem tisku. A še huje je, če te standarde prevzema del tako imenovanega serioznega tiska. Oziroma točneje – njegovi uredniki. (Miheljak, 2006: 9; poudarki dodani).

Vendar pa pride proces popravljajanja paradigme še bolj do izraza pri osredotočanju na posameznike. Najbolj izrazit primer izgraevanja novinarske skupnosti skozi distanciranje od posameznikov, ki kršijo pravila, najdemo v spodnjem komentarju:

V življenju tako hude kršitve profesionalnih standardov še nisem videl. /.../ Oddahnil sem si, ko so novinarji Dnevnika v zadnjih dneh sporočili, da bodo sprožili spor pred častnim razsodiščem. Med njimi so številni, ki jih cenim, spoštujem in vem, da so častni ljudje, ki živijo za novinarstvo. Če bi molčali, ne bi bili več v isti profesionalni skupnosti. /.../ *Novinarska skupnost bo močna, če se bomo lahko dogovorili, kako urediti lastne vrste, če bomo sposobni uveljaviti minimalna pravila, ki se jih je treba držati, in bomo znali kaznovati tiste, ki jih kršijo.* (Jančič, 2006: 5; poudarki dodani.)

V navedenih primerih pride najbolj do izraza v uvodu omenjena dvojna vloga ritualnega popravljajanja paradigme, saj avtor na eni strani jasno govori o ohranjanju novinarske skupnosti, po drugi strani pa se vzpostavlja razlika med kakovostnim in tabloidnim novinarstvom. Fraza »hude kršitve profesionalnih standardov« je ena najpogostejših pri opisovanju delovanja tabloidov, na drugi strani pa je poudarjena etičnost in uglednost kakovostnega tiska, ko komentator o novinarjih Dnevnika, pod okriljem katerega sicer izhaja kritizirani Direkt, zapiše: »Med njimi so številni, ki jih cenim, spoštujem in vem, da so častni ljudje, ki živijo za novinarstvo« (Jančič, 2006: 5; poudarki dodani). V nasprotju s tabloidnimi, ki zgolj izkoriščajo neumno bralstvo, pravi novinarji živijo za novinarstvo.

(Ne)etičnost kršiteljev pravil, v našem primeru urednika Direkta Bojana Požarja, je tudi v drugih primerih največkrat poudarjen vidik. M. Crnkoviču (2005: 5) se tako smilijo ljudje, ki so »krivi ali ne krivi zašli v Požarjevo trobilo«, še pomenljivejši pa je zaključek njegove sicer ne v celoti nenaklonjene ocene Požarjevega dela, saj mu priznava »posluh za trivialnosti«:

Požarju je treba priznati, da ima posluš za trivialnosti, pred katerimi si nihče ne zatiska ušes, ko jih poslušá ustno. Polnjenje Direkta s temi nevarnimi ali benignimi trači je zaenkrat ravno prav za kalno, a zanimivo godljo, ki zlasti v primerjavi z anahronističnimi in zarukanimi Slovenskimi novicami ni čisto neprebavljiva. Vse drugo pa je stvar zbiranja, obdelovanja, preverjanja, podajanja novic. Požar se bo najbrž tudi tega naučil ali pa ga bodo v to prisilile okoliščine. *To je na vsak način edino, kar mu še manjka, ko se je enkrat odločil, da bo v življenju po poklicu prasec in da mu zaradi tega ne bo nerodno.* (Crnkovič, 2005: 5; poudarki dodani.)

Neetičnost je torej ključna, saj avtor dopušča možnost, da bo obravnavani urednik premagal metodološke pomanjkljivosti tabloidnega pristopa, torej zbiranje, obdelovanje in preverjanje novic, ne more pa se izogniti siceršnjemu poslanstvu tabloidnega tiska, torej da bo »po poklicu prasec in da mu zaradi tega ne bo nerodno«.

Proces izoliranja in izločanja posameznikov iz skupnosti oziroma »obred degradacije statusa« obravnava tudi Garfinkel (1956: 423). Gre za retorični »obred«, ki mora pri izločanju deviantov iz skupnosti ali institucije skozi osem faz oziroma osem argumentov obtoževalcev, vse pa lahko najdemo v zgornjih primerih: (1) tako dogodek kot kršitelj sta predstavljena kot neobičajna; (2) kršitelji so primerjani s slabimi stereotipi, kar implicira, da niso po naključju slabi; (3) obtoževalci pokažejo, da pripadajo skupnosti in da govorijo v imenu skupnosti ali institucije, ne le kot zasebniki; (4) obtoževalci pokažejo, da so vrednote skupnosti pomembne in da so pravilne ter utemeljene; (5) obtoževalci pokažejo, da zagovarjajo te vrednote; (6) obtoževalci pokažejo, da imajo podporo skupnosti; (7) devianti so izločeni in (8) ritualno izločeni iz skupnosti, da lahko skupnost nadaljuje z obstojem kot pred dogodkom.

Zaključek

Analizirani primeri kažejo, da se resni tisk ograjuje od tabloidnega predvsem s poudarjanjem pomanjkanja objektivnosti, služenja javnosti in etičnosti tabloidov. V razpravah so izpostavljene epistemološke, metodološke in funkcionalne razlike med obema vrstama novinarstva, še posebej pa je izrazito utrjevanje novinarske skupnosti prek distanciranja od posameznih tabloidnih novinarjev/urednikov, ki kršijo pravila te skupnosti. Te razprave ne uspejo izstopiti iz dominantnega diskurza in se otresti bipolarnega razmišljanja, kot temu pravi Dahlgren, ki nasproti dvojicam racionalno/resno postavlja le iracionalno/lahkomiselno, slednje pa je komercialno uspešno le, če so opuščeni tradicionalni cilji novinarstva. »Jasno je, da tu ni čistih formul

ali enostavnih rešitev, vendar bi bil premislek o novinarstvu kot delu popularne kulture, pri čemer bi morali razumeti, da to ne pomeni razkroja javne sfere, konstruktiven korak« (Dahlgren 1992, 18). V teh razpravah je implicitno idealiziranje novinarstva in novinarjev, kar se kaže predvsem v izpostavljanju teženj po obveščanju javnosti, raziskovanju koruptivnih dejanj in iskanju resnice ter poudarjanju težavnosti tega poklica in žrtvovanj, potrebnih za njegovo opravljanje. Novinarstvo se tako od ostalih oblik množičnega komuniciranja še vedno loči s sklicevanjem na zmožnost posredovanja realnosti, stopnja natančnosti tega posredovanja pa je točka, na kateri poteka diskurzivni boj za prevlado med različnimi novinarskimi interpretativnimi skupnostmi. Vendar pa so v tem kontekstu razprave o zmožnosti oziroma nezmožnosti doseganja objektivnosti neproduktivne in zgolj utrjujejo novinarsko avtoriteto.

Čeprav smo trdili, da se s »kritiko« tabloidnega novinarstva vzdržuje in povečuje predvsem avtoriteta »resnega« novinarstva, s tem ne namigujemo na nepotrebnost tovrstne kritike. Vendar pa je po našem mnenju na drugi strani še pomembnejša kritika nasprotnega, resnega pola novinarstva. Kot namreč pravi Schudson (2005: 219), novinarstvo nima sistematičnih sredstev za zamejevanje svoje lastne intelektualne ozkosti, kolektivno pa novinarji storijo le malo, da bi podvomili o ključnih predpostavkah, ki jih vodijo pri delu. Zaradi tega je za novinarstvo ključna kritika, ki prevprašuje temeljne predpostavke, v skladu s katerimi novinarstvo deluje in se definira, predvsem pa tistih premis, s pomočjo katerih vzdržuje svoj položaj kot privilegiran razlagalec/ustvarjalec realnosti.

VIRI IN LITERATURA

- Berkowitz, Dan (1997): *Non-Routine News and Newswork: Exploring a What-a-Story*. V Dan Berkowitz (ur.), *Social Meanings of News*, 362–375. London: Sage.
- Berkowitz, Dan (2000): *Doing Double Duty: Paradigm Repair and the Princess Diana What-a-story*. *Journalism* 1 (2): 125–143.
- Bird, S. Elizabeth in Robert W. Dardenne (1990): *News and Storytelling in American Culture: Reevaluating the Sensational Dimension*. *Journal of American Culture* 13: 33–37.
- Bishop, Ronald (1999): *From Behind the Walls: Boundary Work by News Organizations in Their Coverage of Princess Diana's Death*. *Journal of Communication Inquiry* 23 (1): 90–112.
- Carey, James (1997): *The Dark Continent of American Journalism*. V Eve S. Munson in Catherine A. Warren (ur.), *James Carey: A Critical Reader*, 144–188. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Carey, James (2000): *Some Personal Notes on US Journalism Education*. *Journalism* 1 (1): 12–23.
- Crnkovič, Marko (2005): *Pri frizerju in na stranišču*. *Dnevnik*, (22. september).
- Crnkovič, Marko (2006): *Svet ni samo gnojnica*. *Dnevnik*, (23. marec).

- Dahlgren, Peter (1992): Introduction. V Peter Dahlgren in Colin Sparks (ur.), *Journalism and Popular Culture*, 1–23. London: Sage.
- Deuze, Mark (2002): *Journalists in the Netherlands: An Analysis of the People, the Issues and the (Inter-)national Environment*. Amsterdam: Aksant.
- Deuze, Mark (2005a): What is Journalism?: Professional Identity and Ideology of Journalists Reconsidered. *Journalism* 6 (4): 442–464.
- Deuze, Mark (2005b): Popular Journalism and Professional Ideology: Tabloid Reporters Speak Out. *Media, Culture & Society* 27 (6): 861–882.
- Dicken-Garcia, Hazel (1989): *Journalistic Standards in Nineteenth-Century America*. Wisconsin: The University of Wisconsin Press.
- Eason, David (1988): On Journalistic Authority: The Janet Cooke Scandal. V James W. Carey (ur.), *Media, Myths, and Narratives: Television and the Press*, 207–227. London: Sage.
- Garfinkel, Harold (1956): Conditions of Successful Status Degradation Ceremonies. *American Journal of Sociology* 61 (3): 420–424.
- Glücks, Nenad (2005): Komercializacija. *Mag*, (23. november).
- Gustinčič, Jurij (2005): *Tabloidi*. Mladina, (18. julij).
- Hartley, John (1996): *Popular Reality. Journalism, Modernity, Popular Culture*. London: Arnold.
- Høyer, Svennik in Horst Pöttker (ur.) (2005): *Diffusion of the News Paradigm 1850–2005*. Göteborg: Nordicom.
- Jančič, Peter (2006): Brez milosti in duše. *Delo*, (25. marec).
- Lule, Jack (2001): *Daily News, Eternal Stories: The Mythological Role of Journalism*. New York: The Guilford Press.
- Macdonald, Myra (2003): *Exploring Media Discourse*. London: Arnold.
- Miheljak, Vlado (2006): Usmerjeno in preverjeno. *Dnevnik*, (22. marec).
- Milosavljevič, Marko (2005): Resni časopisi propadajo, tabloidi uspevajo. *Dnevnik*, (17. september).
- Reese, Stephen D. (1990): The News Paradigm and the Ideology of Objectivity: A Socialist at The Wall Street Journal. *Critical Studies in Mass Communication* 7 (4): 390–409.
- Roeh, Itzhak (1989): Journalism as Storytelling, Coverage as Narrative. *The American Behavioral Scientist* 33 (2): 162–168.
- Schudson, Michael (2005): Autonomy from what? V Rodney Benson in Erik Neveu (ur.), *Bourdieu and the journalistic field*, str. 214–223. Cambridge: Polity.
- Tenenboim, Keren (2007): Negotiating Journalistic Authority in a Saturated Textual Environment: Jessica Lynch, the New York Times, and the Struggle Over the Real. Paper presented at the annual meeting of the International Communication Association. San Francisco, 23. Maj 2007.
- Tuchman, Gaye (1978): *Making News: A Study in the Construction of Reality*. New York: The Free Press.
- Turner, Graeme (1999): Tabloidization, Journalism and the Possibility of Critique. *International Journal of Cultural Studies* 2 (1): 59–76.
- Turner, Graeme (2000): Media Wars: Journalism, Cultural and Media Studies in Australia. *Journalism* 1 (3): 353–365.

- Winch, Samuel P. (1997): *Mapping the Cultural Space of Journalism: How Journalists Distinguish News from Entertainment*. Westport: Praeger.
- Zandberg, Eyal (2006): *The Right to Tell the (Right) Story: Journalism, Authority, and Memory*. Paper presented at the annual meeting of the international Communication Association. Dresden, 16. junij 2006,
- Zelizer, Barbie (1990): *Achieving Journalistic Authority Through Narrative*. *Critical Studies in Mass Communication* 7: 366–376.
- Zelizer, Barbie (1992): *Covering the body: the Kennedy assassination, the media, and the shaping of collective memory*. Chicago: Chicago University Press.
- Zelizer, Barbie (1993a): *Has Communication Explained Journalism?*. *Journal of Communication* 43 (4): 80–88.
- Zelizer, Barbie (1993b): *Journalists as Interpretive Communities*. *Critical Studies in Mass Communication* 10 (3): 219–237.
- Zelizer, Barbie (1993c): *American Journalists and the Death of Lee Harvey Oswald: Narratives of Self-Legitimation*. V Dennis K. Mumby (ur.), *Narrative and Social Control: Critical Perspectives*, 189–207. London: Sage.
- Zelizer, Barbie (2004): *Taking Journalism Seriously: News and the Academy*. London: Sage.